

Gospodarska
zbornica
Slovenije

OBRNO-PODJETNIŠKA
ZBORNICA
SLOVENIJE

TRGOVINSKA
ZBORNICA SLOVENIJE
Slovenian Chamber of Commerce

Z D R U Ź E N J E
DELODAJALCEV
SLOVENIJE G I Z

ZDS

Združenje delodajalcev obrti
in podjetnikov Slovenije GIZ

ZDRUŽENJE
MANAGER

Ljubljana, 09-08-2013

Kisik za gospodarstvo!

Predlog ukrepov za povečanje konkurenčnosti in gospodarsko rast

*Gospodarska zbornica Slovenije
Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije
Trgovinska zbornica Slovenije
Združenje delodajalcev Slovenije
Združenje delodajalcev obrti in podjetnikov Slovenije GIZ
Združenje Manager*

Uvod

A. Okoliščine

Gospodarske razmere v Sloveniji so izjemno težke. Spopadamo se z negativno gospodarsko rastjo, nizko bonitetno oceno z vsemi finančnimi posledicami, naraščanjem javnega dolga, neuravnoteženimi javnimi financami, bančno krizo in krizo prezadolženega gospodarstva, ki ogrožata razvoj in konkurenčnost slovenskih podjetij. Brezposelnost je visoka, novih delovnih mest skorajda ni. Tudi zaradi zaposlitvenega krča, ki zaradi rigidnosti delavnopravne zakonodaje zmanjšuje željo po zaposlovanju. Predvsem dva podatka zelo nazorno kažeta, kako slabe so razmere v gospodarstvu:

- a. Gospodarstvo je v zadnjih štirih kriznih letih že izgubilo več kot 90.000 delovnih mest. Vlada RS ga v nasprotju z zavezami v koalicijski pogodbi kljub temu dodatno obremenjuje.
- b. Opozarjamo, da je letos napovedan 2,4- do 2,6-odstotni padec BDP. V takšnih razmerah je dodatno obremenjevanje gospodarstva skrajno nevarno. Nevarno ni le za gospodarstvo, temveč posledično tudi za financiranje javnega sektorja, financiranje socialnih in zdravstvenih pravic, delovna mesta in s tem življenjski standard in eksistenco prebivalcev Slovenije.

Nujne so reforme: vsebinski reprogram ekonomske politike ter optimiranje odhodkov in procesov v državni upravi in javnem sektorju. To niso le plače in število javnih uslužbencev, temveč gre zlasti za optimiranje upravljanja in učinkovito, racionalno delovanje javnega sektorja s pozornostjo do končnih uporabnikov teh storitev. Gospodarstveniki smo prepričani, da je prenova državnega in javnega sektorja poleg učinkovite ekonomske politike, s ciljem ustvarjanja novih delovnih mest, ki bodo ustvarjala novo vrednost, urgentna in ključna naloga slovenske politike.

Vlada bo utrla pot okrevanju gospodarstva samo z jasnim razumevanjem, da **ni prostora za nikakršne nove obdavčitve podjetij** in da je nujna takojšnja **korenita optimizacija državne uprave in javnega sektorja**.

Podpisniki predajamo Vladi RS v tem dokumentu zapisane skupne zahteve kot prispevek k novi ekonomski politiki v Sloveniji, na podlagi strategije, ki bo imela jasna merila in roke. Zato od Vlade RS pričakujemo, da bo predstavnike gospodarstva vključila v delovne skupine za pripravo konkretnih ukrepov. Posebej poudarjamo, da so v tem dokumentu zapisane zahteve medsebojno povezane, zato jih je nujno tako tudi obravnavati. Le sočasno ukrepanje na vseh predlaganih področjih lahko zagotovi, da bo Slovenija našla izhod iz krize.

Ključne točke

B. Nujni ključni ukrepi

1. DAVČNA RAZBREMENITEV GOSPODARSTVA IN DAVČNA KULTURA

Kakršnakoli nova davčna bremena (davki, prispevki, takse, trošarine ...) niso sprejemljiva! Potrebno je zamrzniti sedanjo raven obdavčitve podjetij kot najvišjo možno in začrtati pot zniževanja davčnih bremen.

Predlog 1: *namesto pridobivanja sredstev na prihodkovni strani preko dvigovanja davkov, je nujno učinkovitejše in **racionalnejše upravljanje javnega sektorja** s ciljem znižanja javnofinančnih odhodkov na raven, ki ne ustvarja proračunskega primanjkljaja.*

Predlog 2: *določiti zdajšnjo raven obdavčenja podjetij kot **najvišjo možno efektivno davčno in trošarinsko obremenitev podjetja** in zastaviti **strategijo zniževanja davčnih bremen za gospodarstvo.***

Predlog 3: ***nepremičninski davek** mora ohraniti enako stopnjo obdavčitve kot doslej, razen pri nepremičninah, ki doslej niso bile obdavčene ali so poslovno neaktivne.*

Predlog 4: *Zmanjšanje obsega sive ekonomije, **neizprosen boj proti sivi ekonomiji z različnimi ukrepi.** Redno in temeljito pobiranje davkov in prispevkov, vse sprotim merjenjem učinkov.*

Predlog 5: *ugotavljanje nedoslednosti med izkazanimi prihodki in **premoženjskim stanjem posameznikov z obdavčitvijo kršiteljev,** kar bi imelo tako davčni kot psihološki pozitiven učinek.*

Predlog 6: *z visokimi **kaznimi za črnograditelje** in **taksami za legalizacijo** črnih gradenj, kjer to ni v škodo okolju, bi se okrepil proračun in spodbujalo spoštovanje urbanističnih pravil s strani državljanov.*

Predlog 7: *potrebna je preureditev in **znižanje okoljskih dajatev** in **znižanje trošarin na energente,** ki so bili dvignjeni v letošnjem letu.*

Predlog 8: ***socialna kapica** je razvojni instrument, ki ga zanemarjamo, zato je treba po vzoru večine razvitih držav omejiti višino socialnih prispevkov.*

2. ZAGON RAZVOJA IN KONKURENČNOSTI

Ker je konkurenčnost nizka, ni investicij, zato ni razvoja, ni gospodarske rasti, ni delovnih mest, ni dobička in ni dovolj proračunskih prihodkov. Nujna je pametna podpora novemu razvojnemu zagonu in odprava anomalij, ki ohranjajo nizko konkurenčnost in nizko dodano vrednost.

Predlog 1: *urgentna **odprava birokratskih ovir** in občutno skrajšanje postopkov izdajanja soglasij pri investicijah.*

Predlog 2: *največji del gospodarske rasti izhaja iz izvoznega gospodarstva, zato je nujna priprava akcijskega programa za **dodatno podporo izvozu in odločnejša podpora turizmu.***

Predlog 3: priprava **akcijskega programa za privabljanje tujih investicij**.

Predlog 4: priprava akcijskega programa za nov **razvojni program malega gospodarstva**.

Predlog 5: sprostiti je potrebno **strateške investicije in EU sredstva**.

Predlog 6: imenovanje **gospodarskega ombudsmana** v kabinetu predsednice vlade in **posebne medresorske komisije za hitro razreševanje kratkih stikov** med podjetji in državno birokracijo.

Predlog 7: določiti **donosnost državnega kapitala/premoženja** s pomočjo mednarodne benchmark analize.

3. STRUKTURNE REFORME

Oblikovati in izvesti je treba prave, torej vzdržne in učinkovite reforme zdravstva, trga dela in pokojninske zakonodaje, ne le njihove kozmetične popravke. Parcialni interesi posameznih skupin ne smejo omajati politične volje za sprejem zdravih reformnih podlag.

Predlog 1: cilj ne sme biti več denarja za zdravstveno blagajno, ampak racionalizacija zdravstva v smeri **optimiziranja delovanja zdravstvenega sistema** in odprave splošno znanih anomalij.

Predlog 2: nadaljevanje reforme trga dela s poudarkom na **povečevanju prožnosti** in z namenom **zmanjšanja zaposlitvenega krča**.

Predlog 3: uvedba javnofinančno **vzdržne pokojninske reforme**.

Predlog 4: **reforma sodstva in ukrepi proti plačilni nedisciplini**.

Predlog 5: **revizija sistema javnega naročanja**.

4. SANACIJA BANČNEGA SISTEMA

Finančni sistem je treba urgentno urediti tako, da bodo banke zdrave in zmožne finančno servisirati gospodarstvo in potrošnike po konkurenčnih pogojih. Urgentno je treba podjetjem urediti dostop do finančnih virov po konkurenčnih pogojih.

Predlog 1: **hitrejši postopki prenosa slabih bančnih terjatev**.

Predlog 2: ustrezna **dokapitalizacija in/ali privatizacija bank**, da bodo opravljale svojo funkcijo in ponovno pridobile ustrezno mednarodno bonitetno oceno.

Predlog 3: **razdolževanje podjetij** z aktivnejšim, hitrejšim, to je pravočasnim prestrukturiranjem.

Predlog 4: **selektivna državna pomoč** podjetjem je možna samo na podlagi neodvisno potrjenega realnega finančnega in poslovnega programa prestrukturiranja z jasno odgovornostjo državnih uradnikov in strokovnim nadzorom nad izvajanjem prestrukturiranja, ne pa po političnih merilih.

Podrobno o predlaganih ukrepih v nadaljevanju>>>

Podrobnejši opis ukrepov

1. DAVČNA RAZBREMENITEV GOSPODARSTVA IN DAVČNA KULTURA

- Predlog 1: *namesto pridobivanja sredstev na prihodkovni strani preko dvigovanja davkov, je nujno učinkovitejše in racionalnejše upravljanje javnega sektorja s ciljem znižanja javnofinančnih odhodkov na raven, ki ne ustvarja proračunskega primanjkljaja.*

Državna uprava in javni sektor morata delovati v okviru razpoložljivih sredstev. Maso plač in odhodkov je potrebno določiti glede na zbrana proračunska sredstva. Racionalizacija in optimizacija sta možni ob sodobni procesni reorganizaciji, ki bi drugače organizirala delo ter odpravila vsebinsko nekoristne naloge uslužbencev, ki izhajajo iz preživetih postopkov in pravilnikov.

- Predlog 2: *določiti zdajšnjo raven obdavčenja podjetij kot najvišjo možno efektivno davčno in trošarinsko obremenitev podjetja in zastaviti strategijo zniževanja davčnih bremen za gospodarstvo.*

Kakršnakoli nova davčna bremena (davki, prispevki, takse, trošarine ...) niso sprejemljiva pod nobenim pogojem. Slovensko gospodarstvo in zaposleni se umeščajo med najbolj obdavčene na svetu; na marsikateri točki je že dokazan negativen učinek, ko so po zvišanju obdavčitve davčni prihodki dejansko padli. Zato je potrebno zamrzniti sedanjo raven obdavčitve podjetij kot najvišjo možno in začrtati tendenco zniževanja davčnih bremen. Najprej je treba začeti zniževati obdavčitev dela, s čimer bi se razbremenila podjetja, torej izboljšala konkurenčnost in dodana vrednost, in dvignila kupna moč zaposlenih. Socialna kapica mora biti del te politike.

Vlada RS naj pristopi k izvajanju take trošarinske politike, ki bi temeljila na predpostavki, da maloprodajne cene trošarinskih izdelkov v RS ne presegajo maloprodajnih cen teh izdelkov v sosednjih primerljivih državah oziroma so manjše.

- Predlog 3: *nepremičninski davek mora ohraniti enako stopnjo obdavčitve kot doslej, razen pri nepremičninah, ki doslej niso bile obdavčene ali so poslovno neaktivne.*

Po dvigu DDV grozi še novi davek na nepremičnine, ki bi bistveno obremenil, z nekajkratnim faktorjem glede na zdajšnji NUSZ, celotne panoge (kot recimo trgovino, energetiko, turizem ...). Odločno nasprotujemo takšni krizni rešitvi. Nepremičninski davek bi moral ohraniti enako obdavčitev kot zdajšnji NUSZ za aktivne plačnike, novost, ki jo gospodarstvo podpira, pa je obdavčitev objektov in površin, ki doslej v obdavčitev niso bili zajeti (okoli 600.000 po podatkih GURS), ter obdavčitev kot instrument spodbujanja aktiviranja poslovno neaktivnih nepremičnin, ki se ne uporabljajo.

Zato zahtevamo, da novi davek v povprečju ne bo dodatno obremenjeval poslovnih subjektov v primerjavi z zdajšnjim nadomestilom za uporabo stavbnega zemljišča, da bo odpravil anomalije zdajšnje ureditve NUSZ in da bo usmerjen k oživitvi neaktivnih nepremičnin.

Obenem pa je ob sprejetju novega davka na nepremičnine nujno hkrati ukiniti davek na nepremičnine večje vrednosti.

- Predlog 4: *zmanjšanje obsega sive ekonomije, neizprosni boj proti sivi ekonomiji z različnimi ukrepi ter redno in temeljito pobiranje davkov in prispevkov, vse sprotim merjenjem učinkov.*

Po podatkih iz različnih se obseg sive ekonomije iz leta v letu povečuje, nepobranih dajatev pa je med 500 milijoni in milijardo evrov. To je posledica neurejenih razmer na tem področju, ki hkrati povzroča visoke obremenitve gospodarskih subjektov. Opozarjamo, da boj proti sivi ekonomiji brez znižanja obremenitev podjetij ne bo prinesel dobrih rezultatov!

Predlagamo celovit pristop za zmanjšanje sive ekonomije na vseh področjih:

- * prenovljena ureditev na področju pavšalne obdavčitve,
- * spodbujanje kulture izdajanja in prejemanja računa z nagradnim žrebanjem Vsak račun šteje,
- * izvajanje zdravorazumske in okrepljene preventive in sankcioniranja s strani inšpekcijskih služb,
- * ukrepi za dvig učinkovitosti izterjave davčnih dolžnikov,
- * zaostritev in prenova sankcij tako, da bodo različne oblike sive ekonomije sankcionirane z enakimi vati
- * boljša koordinacija inšpekcijskih služb ...

- Predlog 5: ugotavljanje nedoslednosti med izkazanimi prihodki in premoženjskim stanjem posameznikov z obdavčitvijo kršiteljev, kar bi imelo tako davčni kot psihološki pozitiven učinek.

V številnih družbah in skozi sivo ekonomijo se posamezniki izogibajo davčnim bremenom (predvsem na plače) tudi s potezami, ki mejijo na gospodarski kriminal. Predlagamo učinkovito ugotavljanje nedoslednosti pri izkazanih prihodkih in bistveno večjim premoženjskim stanjem posameznikov. Z obdavčitvijo kršiteljev bi se polnil proračun, spodbujalo spoštovanje davčnih pravil in enakomerno razdelilo davčno breme med aktivno prebivalstvo, kar bi imelo tudi psihološko pozitiven učinek za državljanke.

- Predlog 6: z visokimi kaznimi za črnograditelje in taksami za legalizacijo črnih gradenj, kjer to ni v škodo okolju, bi se okrepi proračun in spodbujalo spoštovanje urbanističnih pravil s strani državljanov.

Podobno kot pri prejšnjem predlogu.

- Predlog 7: potrebna je preureditev in znižanje okoljskih dajatev in znižanje trošarin na energente, ki so bili dvignjeni v letošnjem letu.

V Sloveniji so trošarine na energente in okoljske dajatve, merjene v deležu BDP, med najvišjimi v EU. Zahtevamo urgentno njihovo znižanje.

Poleg tega je slovenska trošarinska politika v primerjavami s sosednjimi državami neuravnotežena, kar neposredno vpliva na upad povpraševanja na slovenskem trgu. Vlada RS naj pristopi k izvajanju take trošarinske politike, ki bi temeljila na predpostavki, da maloprodajne cene trošarinskih izdelkov v RS ne presegajo maloprodajnih cen teh izdelkov v sosednjih primerljivih državah oziroma so manjše. Celotno pri dvigovanju trošarin je namreč zelo pomembna postopnost, saj imajo pretirani skoki v smislu dvigovanja trošarin na trošarinske izdelke nasprotni učinek zaradi povečevanja črnega trga s temi izdelki. Zato predlagamo, da se pri oblikovanju trošarinske politike pristopi k drugačnemu načinu izvajanja direktiv EU, predvsem v smislu zagotovitve ustreznih prehodnih obdobj, v skladu z evropsko zakonodajo.

- Predlog 8: socialna kapica je razvojni instrument, ki ga zanemarjamo, zato je treba po vzoru večine razvitih držav omejiti višino socialnih prispevkov.

Vladi RS s ciljem kadrovskega razvojnega zagona vnovič zahtevamo uvedbo socialne kapice, s katero bi se omejili socialni prispevki navzgor, saj smo ena redkih držav, ki te možnosti nima. Tako so najbolj razvojni kadri dejansko finančni talci davčnega sistema, saj zaslužijo bistveno manj, kot si od njihovih plač vzame država. To spreminja načelo solidarnosti v demotiviranje zaposlenih. Predvsem pa zavira razvojni potencial in spodbuja odhod najboljših kadrov v tujino. Zato nikakor ne pristajamo na načrtovane uvedbe oziroma dvige prispevkov za socialno varnost, nasprotno: zahtevamo, da se postavi meja, preko katere ni več možno zaračunavati prispevke.

2. ZAGON RAZVOJA IN KONKURENČNOSTI

- Predlog 1: takojšnja odprava birokratskih ovir in občutno skrajšanje postopkov izdajanja soglasij pri investicijah.

Neverjetno je, da je pridobitev finančnih sredstev za velike investicije pogosto manjša težava, kot so birokratske ovire (primer: HE). Zlasti pri investicijah je ključno, da se državna in javna administracija postavi v vlogo podpornika naložbi in aktivno odpravlja vse nekoristne birokratske ovire. Zlasti odbijajoči so nerazumno dolgi postopki, zato je treba uvesti pravilo, da če ustrezen organ v 60 dneh ne da soglasja oziroma pove vse pogoje, ki so potrebni za njegovo pridobitev, se smatra, da je soglasje dano, pri čemer je treba uvesti tudi osebno odgovornost uradnika za konkretno odločitev.

Prioritetno predlagamo tudi, da zakonodaja spodbudi racionalizacije glede načina upravljanja avtorskih pravic s strani kolektivnih organizacij (skupna administracija za vse kolektivne organizacije vsaj pri javnem predvajanju, kjer je to možno) in evropsko primerljive modele glede možnosti upravljanja avtorske pravice pri javnem predvajanju; deregulacijo poklicev, kjer je to smiselno; vzpostavi evropsko primerljive rešitve na področju varstva potrošnikov (npr. stvarna napaka in garancija).

Koordinirano in usklajeno delovanje ministrstev, ko gre za področja, ki se dotikajo več resorjev. Ministrstva morajo preseči svoje parcialne poglede in interese ter se opredeliti na podlagi splošnih narodno gospodarskih ciljev.

- Predlog 2: največji del gospodarske rasti izhaja iz izvoznega gospodarstva, zato je nujna priprava akcijskega programa za dodatno podporo izvozu in odločnejša podpora turizmu.

Kazalniki o izvozu so v zadnjih letih redki ekonomski pokazatelji, ki so konstantno pozitivni. Izvoz je bil dosedaj glavna sila pri naporih za izhod Slovenije iz krize.

Predlagamo:

- takojšnjo pripravo celovite industrijske politike, ki naj določi slovenske razvojne prioritete, tudi panoge, ki jih bo država z aktivno finančno in razvojno naravnano politiko spodbujala (ob pomoči strategije pametne specializacije in drugih meril, denimo rasti dodane vrednosti na zaposlenega)

- okrepitev financiranja globalno konkurenčnih razvojnih projektov preko SID banke (SID banka naj namenja sredstva tudi za tržne analize in nove tržne priložnosti v tujini); stimuliranje izvoza prek dostopne stopnje obrestne mere (3-4%) na podlagi tvornega sodelovanja SID banke in poslovnih bank.
- podporo čezmejni internacionalizaciji (poslovanje v soseščini): akcijski načrt za čezmejno promocijo slovenskega malega gospodarstva na sosednjih zamejskih trgih in njegova izvedba v čim krajšem času,
- evidentirati slovenske konzultante, ki delajo na mednarodnih projektih v tujini in jih uporabiti pri lobiranju za slovensko gospodarstvo v tujini,
- okrepiti kvaliteto slovenske ekonomske diplomacije v pomoč slovenskemu gospodarstvu.

Ključnega pomena je tudi promocija turizma. Strategija slovenskega turizma predvideva zvišanje prihodkov od dveh na tri milijarde evrov letno. Obenem pa država nameni za njegovo promocijo manj kot deset milijonov evrov na leto. Nujno je urgentna krepitev promocije Slovenije kot turistične destinacije.

- **Predlog 3: priprava akcijskega programa za privabljanje tujih investicij.**

Nujno je močnejše spodbujanje neposrednih ali drugih tujih naložb s hkratnimi cilji: da prinašajo nova delovna mesta, da vključujejo konkurenčne slovenske dobavitelje in da so izvozno usmerjene naložbe.

Nestimulativno poslovno okolje v Sloveniji negativno vpliva na število tujih investicij v Sloveniji. Trenutno namreč obstoječa zakonodaja z vsemi birokratskimi ovirami povzroča, da se tudi domači investitorji selijo v druge države, tuji investitorji pa so se začeli Slovenije izogibati. Predvsem je potrebno posebno pozornost usmeriti v odpravo administrativnih ovir na področju okoljske in gradbene zakonodaje ter s tem povezanimi poenostavitvami upravnih postopkov pri pridobivanju dovoljenj s strani podjetij, odpravi nepotrebnih administrativnih omejitev ter pospešitvi postopkov izdajanja dovoljenj glede umestitev objektov v prostor.

Vlada naj oblikuje ekspertno skupino za pripravo programov za tuje vlagatelje.

Tudi v kontekstu privatizacije so tuja vlaganja nujna. Postopek privatizacije je treba pospešiti, ob tem pa transparentno in strokovno upravljati državne naložbe. Kupnina naj bo namensko porabljena za nov razvojni zagon, in sicer naj bo vložena v investicijski sklad, ki bi bil v solasti izkušenega mednarodnega vlagatelja, ki bo prenašal mednarodno prakso korporativnega upravljanja in vodenja podjetij v portfelju.

- **Predlog 4: priprava akcijskega programa za nov razvojni program malega gospodarstva (mikro in malim podjetjem ter podjetnikom).**

Za nov zagon in povečanje moči malega gospodarstva predlagamo:

- *Tehnološki razvoj.* Bistveno povečanje sredstev Slovenskega podjetniškega sklada za subvencije pri nakupu nove tehnološke opreme.
- *Garancije za prestrukturiranje.* Kombinirana podpora Slovenskega podjetniškega sklada mikro ali malim podjetjem, ki jih je ekonomsko smiselno razvojno prestrukturirati: garancije za investitorja, ki bi dokapitaliziral zdrave programe ter garancije za podjetja in moratorij odplačevanja posojila za določen čas.

- *Višje olajšave.* Razširitev področij, za katera se uveljavljajo investicijske olajšave, in upoštevanje investicijskih vlaganj kot stroška tudi v času nastanka oziroma investiranja, ne le po pričetku dejanske uporabe. Investicijske olajšave se naj dvignejo na 100 odstotkov.
- *Cenejšo infrastrukturo.* Zagotovitev cenovno dostopne fizične infrastrukture za zagon domačega podjetništva in pritegnitev tujih neposrednih investicij. Oddaja državnih praznih prostorov po nižjih cenah (vsem poslovnim subjektom, ne le malemu gospodarstvu).

- Predlog 5: *sprostiti je treba strateške investicije in EU sredstva.*

Vlada RS z rebalansom proračuna jemlje sredstva za podporo podjetništvu, konkurenčnosti, razvoju turizma, spodbujanju tujih investicij, razvoju kadrov v gospodarstvu in tehnološkim razvojnim projektom, pa tudi sredstva za investicije v infrastrukturo. Tega ne moremo opisati kot podporo Vlade RS novemu gospodarskemu zagonu, ampak prav nasprotno.

Kot primer navajamo EKO sklad, čigar sredstva so že porabljena. Vsak vložen evro se petkratno oplemeniti - tako v gradbenem kot v energetskega pomenu. Kratkoročni ukrepi morajo iti v smeri učinkovite zelene gradnje, spodbujanju energijske sanacije stanovanjskih in poslovnih objektov, spremembi predpisov v zvezi z javnimi naročili. Ob tem izpostavljamo dolgoletni problem javnih naročil, kjer še vedno odloča najnižja cena, ne pa izvedljivost in kakovost izvedbe javnega naročila.

Krčenje lastnih in posledično sredstev EU v višini prek 100 milijonov evrov za javne infrastrukturne investicije ter birokratski mlini, ki ne sprostijo sicer izvedljivih zasebnih infrastrukturnih investicij, bodo zavrlji obljubljeni oživitveni trg investicij. Gre za trg, ki ima na krčenje BDP in klimo v državi posebej velik vpliv. Posledica tega bo le še manj učinkovito črpanje sredstev EU. Po naših ocenah 1,2 milijarde evrov prilivov strukturnih sredstev, kolikor jih rebalans prihodkov še vedno vključuje, brez temeljitih vsebinskih posegov v pripravo projektov in njihovo učinkovito izvajanje, ni uresničljivo. Nujna pa je večja dostopnost do sredstev EU za projekte, ki zagotavljajo ohranjanje delovnih mest, nastajanje novih ter prispevajo k večanju dodane vrednosti

Posebej skeptični smo do zniževanja prek 60 milijonov evrov sredstev za podjetništvo in konkurenčnost Ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo. Podjetja ukrep čutijo že danes kot bistveno zamudo poplačila za že izvedena dela po sklenjenih pogodbah za financiranje razvojno inovacijskih projektov.

Sistematična oživitev že načrtovanih infrastrukturnih investicij, ki predstavljajo investicijski potencial v višini 2 milijard evrov (izbor potencialnih investicij, evidenca ovir, priprava modelov financiranja), zamuja - čeprav je bil okvirni seznam prioritet in popis birokratskih ovir že pred meseci posredovan Vladi RS. Sprejetje nove zakonodaje o prostorskem umeščanju je nujno urgentno pospešiti s ciljem dejanskega skrajševanja upravnih in administrativnih postopkov, ki ovirajo zagon investicij.

- Predlog 6: *imenovanje gospodarskega ombudsmana v kabinetu predsednice vlade in posebne medresorske komisije za hitro razreševanje kratkih stikov med podjetji in državno birokracijo.*

Predlagamo imenovanje osebe v kabinetu predsednice vlade, ki bi vodil posebno komisijo, na katero bi se lahko obrnila podjetja in vlagatelji ob trkih z državno birokracijo, ki zavirajo hitrejše izvajanje naložb, ki so v širšem družbenem interesu (delovna mesta, vlaganja, razvoj ...). To bi utegnil biti uspešen model za boj proti birokratskim mlinom in večsektorsko koordinacijo ministrstev z namenom kreiranja uporabnikom prijazne državne uprave.

- Predlog 7: določiti donosnost državnega kapitala/premoženja s pomočjo mednarodne benchmark analize.

V strategiji upravljanja državnega premoženja je potrebno jasno določiti, kakšna je pričakovana donosnost kapitala v podjetjih z državnim (so)lastništvom. Višina donosnosti mora biti primerljiva s tujimi podjetji v isti panogi. S tem, na videz preprostim ukrepom bi se začeli vzpostavljati normalni konkurenčni pogoji, istočasno bi se bolj kvalitetno začela urejati odprta vprašanja korporativnega vodenja, nadzorni sveti in uprave pa bi dobili jasne cilje in merila ocenjevanja njihove uspešnosti.

3. STRUKTURNE REFORME

- Predlog 1: Cilji ne sme biti več denarja za zdravstveno blagajno, ampak racionalizacija zdravstvenega sistema v smeri optimiziranja delovanja in odprave splošno znanih anomalij.

Dejstvo št. 1: Glede na javno znane podatke izvajalci zdravstvenih storitev v zadnjih letih nominalno niso prejeli bistveno manj denarja z naslova prispevkov delodajalcev in delojemalcev.

Dejstvo št. 2: Primanjkljaj vseh bolnišnic je bil lani 1,38 odstotka vseh njihovih prihodkov, neto rezultat zdravstvenih domov pa je bil lani celo pozitiven in je znašal 3,2 milijona evrov.

Dejstvo št. 3: V prvih štirih mesecih letošnjega leta je ZZS izkazal primanjkljaj, a le v višini 1,4% letnih prihodkov, vključujoč tudi prenesene obveznosti zavoda od lani.

Številke niso optimalne, vendar tudi ne tako alarmantne. Sporočajo predvsem, da bi že racionalnejše in optimalnejše poslovanje izvajalcev zdravstvenih storitev z obvladovanjem stroškov in boljšo organizacijo dela prineslo pozitivno poslovanje. Glede na razmere v zasebnem sektorju lahko ocenimo, da je bila finančna situacija zdravstvenega sektorja takšna, da bi jim jo marsikdo zavidal. Zdravstvena blagajna v zadnjih letih namreč ni delila posledic krize, saj bistveno manjšega priliva vanjo ni bilo.

Zahtevamo učinkovito reformo zdravstvenega sistema in nasprotujemo dodatnim finančnim obremenitvam delodajalcev in zavarovancev v kakršnikoli obliki. Z iskanjem dodatnih finančnih virov ne bomo dosegli dolgoročne stabilnosti javne blagajne in optimalnega, evropsko primerljivega zdravstvenega servisa zavarovancev. Odločno nasprotujemo tudi idejam ministrstva za zdravje po obračunavanju prispevkov za zdravstveno zavarovanje celo od najemnin in dividend. Ker za to ni logične podlage, bi bila to samo še nova anomalija v sistemu.

Namesto višjih prilivov, ki jih zagovarja minister za zdravje, zdravstvo urgentno potrebuje kakovostno reformo, ki bo prinesla boljšo organiziranost sistema, odpravo anomalij in sprostitev notranjih rezerv v zdravstvu. Večkrat smo že opozorili na preveliko trošenje javnih sredstev pri slabo izvedenih investicijah, neprofesionalnem javnem naročanju, izvedbi javnih razpisov in neracionalno organizirani nabavi. Slaba organizacija dela - od slabo definirane in evidentiranega delovnega časa, delovnih normativov, kazalnikov in rezultatov dela, do slabe izkoriščenosti

prostorov in opreme - kaže na številne notranje rezerve, s katerimi je mogoče bistveno izboljšati poslovanje.

Dosedanje napake ministrstva za zdravje:

- Napaka št. 1: Nedomišljen predlog zakonskih sprememb
Ministrstvo za zdravje se je lotilo zdravstvene reforme tako, da je dalo na mizo dva zakonska predloga: s prvim je iskalo nove finančne vire za krpanje luknje v zdravstveni blagajni, z drugim, obširnejšim, polnim določil, ki bi morale biti predmet podzakonskih aktov, pa jim še vedno ni uspelo jasno ločiti javne od zasebne zdravstvene dejavnosti.
- Napaka št. 2: Ni dolgoročne vizije in strategije
Pred tema predlogoma niso javnosti niti socialnim partnerjem, kot ključnim plačnikom, ponudili nobene dolgoročnejsše zasnove slovenskega zdravstvenega sistema, kaj šele, da bi pripravili nacionalni program zdravstvenega varstva in končno definirali kriterije in merila za mrežo javne zdravstvene dejavnosti, brez katere je v bistvu nemogoče oceniti in predvideti potrebna sredstva za javno zdravstvo in ter njegov razvoj v prihodnjih letih.
- Napaka št. 3: Dopuščanje bohotenja ozkih parcialnih interesov znotraj mreže javne zdravstvene dejavnosti, ki je zato danes neobvladljiva, slabo kontrolirana, preohlapno in finančno prezahtevno organizirana, postavljena brez jasnih kriterijev in meril.

Možen je le sklep: Očitno še vedno nismo pripravljeni pograbit bika za roge. Brez odgovorov na nekatera ključna vprašanja nikoli ne bomo dosegli kompromisa o tem, kako zgraditi slovenski zdravstveni sistem na izhodiščih, kot so solidarnost, kakovost, dostopnost in učinkovitost.

Predlogi:

Stroga ločitev javnega od zasebnega opravljanja zdravstvene dejavnosti v javnih zdravstvenih ustanovah. Kot plačniki ne pristajamo na možnost prelivanja javnih sredstev v žepe zasebnikov. Ne odobravamo nestimulativne plačne politike javnega sektorja in slabega upravljanja, pa tudi ne nepreglednega šušmarjenja zdravstvenih delavcev znotraj obeh sektorjev.

Opredeletev števila izvajalcev zdravstvene dejavnosti po vrstah zdravstvene dejavnosti, na jasno definiranih kriterijih in merilih. Posledično to vodi do racionalnega združevanja izvajalcev z namenom boljšega povezovanja znanja in izkušenj, boljše organizacije dela, povezovanja funkcij upravljanja in poslovanja. To bo prispevalo k boljši kakovosti in varnosti zdravstvenih storitev ter racionalnejši porabi sredstev, kar je v interesu vseh plačnikov.

Zbrana finančna sredstva morajo ustrezati primerni košarici zdravstvenih pravic. Prednost je potrebno dati zdravstvenim storitvam in izločiti tiste pravice, ki z njimi nimajo veze. Nekatere od teh bo moral pokriti tudi proračun. Vse ostalo naj se zagotovi s prostovoljnim zavarovanjem oziroma doplačili iz žepa. Doplačila in odbitki so nujni, če želimo zavarovance naučiti racionalnega obnašanja in porabe.

Pogoj za solidarnost med zavarovanci obveznega zavarovanja, ki imamo več ali manj enake pravice, je enakomernejša obremenitev vseh kategorij zavarovancev s prispevkom za obvezno zdravstveno zavarovanje – izenačitev prispevne osnove, določitev najnižje prispevne osnove in enotna prispevna stopnja. Danes zaposleni pri gospodarskih subjektih plačujejo v povprečju dvakrat višje zneske kot drugi zavarovanci. Pravičnejše odmerjeni in vplačani prispevki vseh

kategorij zavarovancev, bi v prihodnje omogočili tudi zniževanje prispevne stopnje vsem plačnikom.

V kombinaciji s sistemom »denar sledi bolniku«, izstavitvijo računa zavarovancu na primarni in sekundarni ravni ter možnostjo vpogleda zavarovanca v zbrana in porabljena sredstva, bomo tudi plačniki zadovoljnejši in bolj motivirani za participacijo.

Uvedba jasnih standardov in normativov za izvajanje zdravstvenih storitev in s tem plačilo samo za izvedene storitve v zdravstvu.

Več sredstev in napora vložiti v preventivne aktivnosti na nacionalni ravni in osveščanje zavarovancev.

Racionalno (kjer je mogoče, tudi centralizirano) nabavo zdravil, zdravstvenih pripomočkov in sanitetnega materiala za bolnice in zdravstvene domove in s tem zmanjšati nabavne cene zaradi nabavljenih količin in s tem povečati transparentnost porabe sredstev.

Čiščenje košarice pravic zdravstvenega zavarovanja (izločitev vseh pravic, ki ne sodijo v sistem, npr. pogrebne in posmrtnine, nižanje nadomestil, limitiranje bolniške odsotnosti, participacije ...).

Odprava sistemske korupcije (pri javnih razpisih morajo biti pridobljene tudi primerljive okvirne evropske cene in razpisni pogoji).

Zagotoviti ustrezen status financerja, Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije, s tem da se mu zagotovi samostojnost in soodločanje pri ključnih zakonskih rešitvah, ki prinašajo dodatne finančne obremenitve javne blagajne.

- Predlog 2: nadaljevanje reforme trga dela s poudarkom na povečevanju prožnosti in z namenom zmanjšanja zaposlitvenega krča.

Slovenija potrebuje nadaljevanje reforme trga dela, ki se je začela s prenovo Zakona o delovnih razmerjih. ZDR-1 je bil za delodajalce le prvi korak k celoviti reformi. Stroški dela s potrjeno reformo niso bili dovolj znižani, obremenitev neto plač pa je previsoka. Področja, na katerih Sloveniji pri stroških dela v mednarodni primerjavi izgublja konkurenčnost, so naslednja:

- prožnejši delovni čas,
- nadomestilo za bolniško odsotnost v breme delodajalca, razen pri bolniških odsotnostih zaradi poškodbe pri delu ali poklicne bolezni,
- število dni bolniške odsotnosti v breme delodajalca (čakalni dnevi),
- plačani odmor med delom (v tujini se ne šteje v delovni čas),
- alternativa nadomestilu za prevoz na delo in z dela ter ukinitvi plačanega odmora: delavcu bi lahko dvignili neto plačo za določen odstotek (glede na dogovor na panožni ravni), prispevki in davki pa tega, dogovorjenega povišanja neto plač, ne bi zajeli,
- obdavčitve dela (opcija: znižanje na ravni drugega bruta),
- možnost začasnih in občasnih del, ne le za upokoјence, ampak tudi druge kategorije, na primer na brezposelne osebe,

- kratkotrajno zaposlovanje za brezposelne z jasnimi omejitvami in fleksibilnim prehajanjem iz brezposelnosti v zaposlenost ter obratno,
- študentsko delo (prenova v sodelovanju s socialnimi partnerji in predstavniki študentov) ...

Na trgu dela je zelo pomembna tudi deregulacija, in to smiselna, razen tam, kjer ni smiselna zaradi varnosti, zdravja, poklicnih specifik ... Z njo se bo povečala mobilnost in fleksibilnost delovne sile, prav tako pa se bo delodajalcem poenostavila izbira kadrov in posledično povečal dostop do kvalitetne delovne sile. Deregulacija poklicev je potrebna tudi iz vidika gospodarske situacije, v kateri se Slovenija nahaja, saj omogoča večje zaposlitvene možnosti brezposelnih oseb ter pospeševanje zaposlovanja. Zaradi izenačitve s pogoji v ostalih evropskih državah pa vpliva tudi na dvig konkurenčnosti.

Ob tem je nujno analizirati število zaposlenih v javnem sektorju in v primerih, kjer je število zaposlenih previsoko, sprejeti ustrezne ukrepe za racionalizacijo poslovanja javnih služb z zagotavljanjem večje učinkovitosti javne uprave in s tem boljšega ter hitrejšega servisa gospodarstvu.

- *Predlog 3: nova javnofinančno vzdržna pokojninska reforma.*

Zaradi zmanjševanja deleža delovno aktivnih v primerjavi z delovno neaktivnimi delavci in upokojenci je nujno takoj začeti pripravo nove pokojninske reforme.

- *Predlog 4: reforma sodstva in ukrepi proti plačilni nedisciplini.*

Nadaljevanje skrajševanja sodnih postopkov in specializacije sodnikov.

Dejstvo je, da je reforma sodstva nujna. Pred kratkim je že bila sprejeta nova zakonodaja s tega področja, ki bi morala kmalu pokazati rezultate, je pa smiselno, da tudi sodstvo išče inovativne načine in pristope, kako zmanjšati sodne zaostanke. Temu bi pripomogli tudi drugačni normativi za sodišča, ne po številu izdanih procesnih dejanj. Sodišča bi se morala tudi bolj povezati z organi pregona za zagotovitev preiskovalnih standardov, s čimer bi zmanjšali možnosti nezakonitih postopkov (predvsem v smislu izmenjave izkušenj, pravnih posledic, kaj je pravno sprejemljivo v dokaznem postopku, ko gre za pregon gospodarskega kriminala, kjer vemo, da imajo preiskovalni organi velike težave pri iskanju dokazov zaradi narave teh dejanj.

Izjemnega pomena so ukrepi za učinkovitejše izvršilne postopke in zagotovitev plačilne discipline. Plačilna nedisciplina je ob prevelikem obsegu sive ekonomije zagotovo najbolj škodljiva za gospodarstvo. Le Zakon o preprečevanju zamud pri plačilih, ki je bil sprejet z namenom izboljšanja plačilne discipline, ni dal pričakovanih rezultatov, potrebno je izboljšati izvršilne postopke. Tudi novela tega zakona, s katero se je uvedel nov instrument zavarovanja plačil – izvršnica, ne daje pričakovanih rezultatov.

Predlagamo: bistveno hitrejši in učinkovitejši izvršilni postopek, ki mora delovati v učinkovito poplačilo upnika, ne pa da omogoča vrsto izogibanj za dolžnika.

Ob tem je nujna zagotovitev spoštovanja plačilnih rokov s strani državnih organov.

- *Predlog 5: revizija sistema javnega naročanja.*

Dosedanje izkušnje, predvsem podizvajalcev, so pokazale na neustrezno zakonsko ureditev tega področja, saj ti v mnogih primerih ostanejo brez plačil za opravljeno delo. Težave pri javnem naročanju izvirajo tudi iz hitro in slabo pripravljene razpisne dokumentacije, ki ne odraža dejanskih razmer na trgu. Za uspešno javno naročanje je nujno potrebno poznavanje predmeta javnega

naročila. Naročnik mora biti zato dobro usposobljen za pripravo investicijske in razpisne dokumentacije, izvedbo analize trga idr., predvsem pa poznati standarde posamezne stroke.

Enako velja tudi v primeru določitve kriterijev izbire; kriterij najnižje cene se je izkazal za več kot problematičen, zato je treba javna naročila izbirati po kriteriju ekonomsko najugodnejše ponudbe, to pa ponovno zahteva določeno mero poznavanja stroke in predmeta javnega naročila – torej usposobljenosti. Hkrati je treba v določen del sistema javnega naročanja uvesti splošno veljavne mednarodne standarde (npr. FIDIC), ki imajo izdelano strukturo in rešujejo marsikatero težavo izvajalcev, podizvajalcev in naročnikov v praksi izvajanja javnih naročil.

Odpraviti je treba nesmiselne in pretirano visoke zahteve javnih naročnikov glede garancij. Eno izmed pomembnejših področij, ki jih je treba urediti so tudi neposredna plačila podizvajalcem, saj težave nastajajo tako na strani izvajalcev kot tudi podizvajalcev. Javni naročniki morajo izpolnjevati svoje obveznosti zato predlagamo uvedbo obvezne izvršnice v javnih naročilih za pospešitev sporov pa obvezno uporabo arbitraže, predvsem v javnih naročilih gradenj oziroma večjih vrednosti.

4. SANACIJA BANČNEGA SISTEMA IN RAZDOLŽEVANJE PODJETIJ

- Predlog 1: hitrejši postopki prenosa slabih bančnih terjatev.

Ukrepi so prepočasni in še vedno niso znani v celoti, denimo pri zakonu o sistemski razdolžitvi. Slabe bančne terjatve se prenašajo na DUTB prepočasi. Čimprejšnja izvedba je nujna zaradi povečanja učinkovitosti postopkov finančnega prestrukturiranja podjetij, ki se trenutno soočajo s prekomerno zadolženostjo, imajo pa primerno tržno perspektivo. Čeprav je sam prenos pomemben, pa ta ukrep še ne zagotavlja novega zagona.

Hkrati opozarjamo, da sanacija bank in razdolžitvev podjetij ne moreta biti edino pomembno vladno orodje za večjo konkurenčnost gospodarstva; ob višjih davkih gre dejansko le za prelivanje denarja od vseh poslovnih subjektov, vključno z zdravimi, k bolnim - prek državne malhe. Tako ozka javnofinančna politika bo še poslabšala konkurenčnosti gospodarstva.

- Predlog 2: ustrezná dokapitalizacija in/ali privatizacija bank, da bodo opravljale svojo funkcijo in ponovno pridobile ustrežno mednarodno bonitetno oceno.

Le zdrave banke lahko servisirajo gospodarstvo in potrošnike in jim ponudijo konkurenčne pogoje. Zato je rejting bančnega sistema treba dvigniti tako, da bodo slovenske banke sposobne pridobivanja ugodnih finančnih virov na mednarodnih trgih in da bodo njihove garancije mednarodno sprejemljive. Ker temu sedaj ni tako, je ovirana mednarodna dejavnost podjetij oziroma je ta dražja. Z očiščenjem bančnih bilanc in potrebnimi dokapitalizacijami se bo kredibilnost bank dvignila, s tem pa bo oživila tudi njihova osnovna finančna funkcija servisiranja podjetij.

- Predlog 3: razdolževanje podjetij z aktivnejšim, hitrejšim, to je pravočasnim prestrukturiranjem.

Ukrepi za razdolževanje podjetij morajo nujno upoštevati naslednja merila:

- hitro in učinkovito prestrukturiranje,
- pregledne izvensodne poravnave,
- transparentnost
- pravno varnost za vse deležnike in izvedljivost pravnih določb.

Cilj 1: Odgovornost v podjetju in na strani lastnikov.

Cilj 2: Izločitev in preživetje tržno perspektivnih programov.

Cilj 3: Banke naj nosijo svoj del odgovornosti, tudi pri spremljanju nadaljnjih aktivnosti prestrukturiranih dolžnikov.

- Predlog 4: selektivna državna pomoč podjetjem je možna samo na podlagi neodvisno potrjenega finančnega in poslovnega programa prestrukturiranja z jasno odgovornostjo državnih uradnikov in strokovnim nadzorom nad izvajanjem prestrukturiranja. Enako mora veljati pri podeljevanju razvojnih subvencij.

Pri odobranju državne pomoči je treba biti izredno selektiven in racionalen, saj gre za skupen denar davkoplačevalcev, ki zato ne more biti usmerjen v druge za javnost koristne projekte. Zato morajo tisti, ki denar odobravajo (ministri na podlagi politično neodvisne strokovne ekonomske ekspertize), skrbeti za uspešno naložbo bolj skrbno, kot če bi vanjo vlagali svoj lasten denar.

Podpora podjetjem v težavah naj bo mogoča le ob dobro in realno pripravljenem projektu finančnega in poslovnega prestrukturiranja, ki ga odobri neodvisna inštitucija (mednarodno izkušeni in priznani izvajalci tovrstnih storitev). Sanacijski projekt mora v primeru vključevanja državnih sredstev zagotavljati dejansko rešitev podjetja, ne samo možnost za kratkoročno preživetje. Zato morajo za projekt na eni strani osebno odgovarjati vodstvo in lastniki, ki ga predložijo – ponuditi morajo ustrezne kontragarancije -, na drugi strani mora projekt pridobiti tudi zagovornika na strani ministrstva, ki se osebno podpiše pod dodelitev sredstev in za to tudi nosi odgovornost. Vsekakor je treba vnesti sistem sprotnega nadzora z osebno odgovornostjo, sicer se denar zlahka podeljuje, podjetja v težavah pa se leto za letom vračajo po nova sredstva.

Podjetje, ki je enkrat prejelo državno pomoč, za njo nikoli več ne bi smelo zaprositi. Vračanje po nova sredstva pomeni, da podjetje ni tržno aktiven igralec, temveč klinično mrtvo podjetje, ki ga ohranja pri življenju denar skupnosti.

Tudi dobra podjetja, ki za svoj razvoj prejmejo državno pomoč ali subvencijo, morajo ponuditi kontragarancije za vrnitev sredstev v primeru, če ne dosežejo z razpisom predvidenih ciljev.

Sklepne ugotovitve in pobuda

- Od Vlade RS pričakujemo, da bo ukrepe gospodarske politike usklajevala z gospodarskimi organizacijami in se z njimi strokovno posvetovala. Vsi ukrepi, ki zadevajo gospodarstvo, morajo biti dogovorjeni z delodajalskimi organizacijami.
- Podlaga za sprejem kateregakoli ekonomskega ukrepa, zlasti davčnega, je lahko le ocene kumulativnih učinkov na konkurenčnost gospodarstva, ne le z vidika (večinoma kratkoročnih) učinkov na proračun.
- Nova dodatna finančna bremena za poslovne subjekte so še posebej nesprejemljiva ob izpeljanem zvišanju DDV, ob še vedno zvišanih prispevkih za obnovljive vire energije, napovedanemu zvišanju prilivov od prispevkov za zdravstveno zavarovanje itn. Vse to je v nasprotju z obljubami in zavezami Vlade RS za zagon gospodarstva in privlačnejše poslovno okolje za domače in tuje investitorje. Vsi ukrepi skupaj predstavljajo hudo grožnjo delovnim mestom.
- V tem dokumentu je našeta vrsta ukrepov, za katere smo prepričani, da bi imeli pomemben učinek na izboljšanje slovenske konkurenčnosti, s tem pa tudi pozitiven vpliv na rast BDP, ustvarjanje novih delovnih mest, vzporedno zniževanje stopnje brezposelnosti in večje prilive oziroma manjše odlive iz proračuna. Vsak ukrep zahteva svojo delovno skupino, ki bi premislila in pripravila postopke za njegovo izvajanje. Podpisniki tega dokumenta smo pripravljene aktivno sodelovati v teh delovnih skupinah in ponujamo svoje znanje, izkušnje in energijo v grajenju uspešnejšega jutri. Pripravljene smo garati za Slovenijo, pripravljene smo, da skupaj definiramo modre poteze vnaprej.
Ne bomo pa se sestajali z vlado potem, ko bodo odločitve, ki nas zadevajo, že sprejete. Ne želimo in ne bomo pokritje za nepremišljeno ekonomsko politiko. Bomo pa dali vse, kar lahko, da ustvarimo najboljšo podlago. Vabimo vas, da naše izkušnje uporabite za naše skupno dobro. Naj gospodarstvo zadaha.

Opomba: ta dokument zajema skupne predloge predstavnikov gospodarstva in ni nadomestilo za druge predloge, ki jih predlagajo vladi posamezne podpisnice tega dokumenta.

Gospodarska zbornica Slovenije
Samo Hribar Milič, predsednik
in generalni direktor

Gospodarska
zbornica
Slovenije

Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije
Branko Meh, predsednik
predsednik UOV

Trgovinska zbornica Slovenije
Mariča Lah, predsednik

TRGOVINSKA
ZBORNICA SLOVENIJE
Dimičeva ulica 13, 1000 Ljubljana

Združenje delodajalcev Slovenije
Milan Lukič, predsednik

Združenje delodajalcev občin
in podjetnikov Slovenije
Igor Antauer, generalni sekretar

Združenje Manager
Dejan Turk, predsednik

ZDRUŽENJE
MANAGER